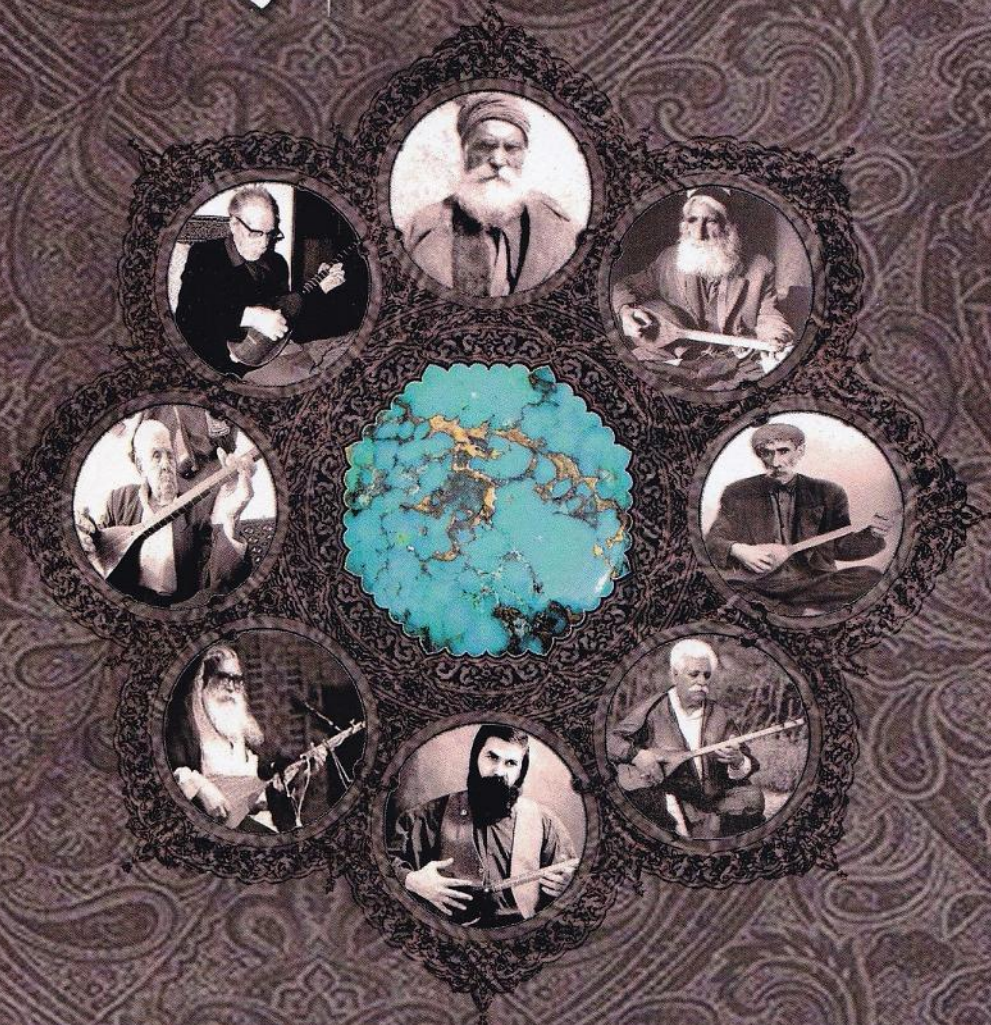

آوانویسی کتب تنبور صحنه

مفرد و دو مقام تنبور

رامن کاکاوندی

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

سرشناسنامه	: کاکاوندی، رامتین، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآورنده	: هفتاد و دو مقام تنبور: آوانویسی مکتب تنبور صحنه / رامتین کاکاوندی.
مشخصات نشر	: تهران؛ موسسه خدماتی موسیقی عارف، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۰ ص: مصور (بخش رنگی)، نمونه، پارتیسیون.
شابک	: ۹۷۹-۰۰-۸۰۲۶۲۷-۰۶-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۲۰.
عنوان دیگر	: آوانویسی مکتب تنبور صحنه.
موضوع	: تنبور -- کرمانشاهان
موضوع	: Tanbur -- Kermanshahan
موضوع	: موسیقی برای تنبور -- پارتیسیون
موضوع	: Tanbur music -- Scores and parts
رده بندی کنگره	: ML ۵۱۰۱ / ت ۹ ک ۵۹۳۱
رده بندی دیویی	: ۷۸۹/۷۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۳۱۶۱۹

انتشارات موسیقی عارف

arefmusicshop arefmusic.sn www.aref.ir

تهران، خیابان جمهوری، نرسیده به میدان بهارستان، کوچه محمودی، پلاک ۳، طبقه اول

تلفن: ۳۳۹۷۶۴۳۰-۳۱ فکس: ۳۳۹۱۴۳۱۴ تلفن همراه: ۰۹۰۳۱۳۴۹۵۵۵

هفتاد و دو مقام تنبور

نگارش، گردآوری: رامتین کاکاوندی

طراح جلد: رامتین کاکاوندی

صفحه آرا: فاطمه ستوده صفت

نوبت چاپ: چهارم ۱۳۹۹

سال انتشار: ۱۳۹۶

شمارگان: ۳۰۰ جلد

چاپخانه: چاپ پایتخت

قیمت همراه با CD : ۸۰۰۰۰۰ تومان

◆ فهرست مطالب

۴	یادداشت
۸	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۰	فصل اول: صحنه
۱۱	صحنه
۱۲	مکتب تنبور صحنه
۱۳	زندگی‌نامه
۱۴	آقا سید نصرالدین خاموشی جیحون آبادی
۱۵	استاد خداوردی صحنه
۱۷	حسین روحتافی
۱۸	سید ایاز قزوینه ای
۱۹	سید قدمیار حسینی
۲۰	درویش امیر حیاتی
۲۱	سید امرالله شاه ابراهیمی
۲۲	سید خلیل عالی نژاد
۲۴	اسامی سازندگان ساز تنبور مکتب صحنه
۲۴	اسامی نوازندگان برجسته مکتب تنبور صحنه
۲۶	اسناد تاریخی
۳۵	فصل دوم: عکس
۲۲۰	منابع

نت هفتاد و دو مقام تنبور مکتب صحنه ۱-۱۵۱

| نقاشی و دست خط سید خلیل عالی نژاد برای رامتین کاکاوندی |

صحنه

شهر صحنه، در شرق استان کرمانشاه قرار دارد این شهرستان از دو بخش مرکزی و دینور تشکیل شده است پیشینه فرهنگی شهرستان به قدمت تاریخ است، شهرستان صحنه مخصوصاً منطقه دینور از دیرباز سرزمین شکوفا شدن تمدن‌های درخشانی بوده که در عصر خود بسیار پیشرفته بوده‌اند. پل‌های تاریخی، دخمه‌های دربند، بقاع متبرکه فراوان از اماکن و آثار تاریخی مهم منطقه است. صحنه مخصوصاً بخش دینور دیار علماء، ادبا و شعرای نامی و بزرگی همچون ابن قتیبه دینوری، ابوحنیفه دینوری، ملاپیشان دینوری و ... بوده.

مردم شهرستان صحنه به گویش صحنه‌ای سخن می‌گویند و از نظر مذهب نیز بیشتر ساکنان اصلی آن پیرو آیین یاری^۱ (اهل حق) هستند از افراد شاخص یارسان می‌توان به پیر فتحعلی صحنه‌ای، حضرت شاه تیمور، سید فرج‌الله شاه ابراهیمی، آقا سید نصرالدین خاموشی جیحون آبادی، درویش شاه فتح‌الله معروف به جناب شاه، باباغلام همت آبادی، استاد حسین روحتافی، سید امرالله شاه ابراهیمی و سید خلیل عالی نژاد اشاره کرد.

۱- «یاری» آیین مردمانی از حوزه‌ی زاگرس و ایران غربی است که آنان را به نام «یارسان» یا «اهل حق» می‌شناسیم. مردمی که بسیاری از سنت‌ها و باورهای نیاکانشان را به نیکی پاس داشته‌اند. گویا یکی از رسالت‌های آیین یاری احیا و بازآفرینی فرهنگ و آیین و باورهای ایران کهن بوده است؛ چنانکه در متون مقدس یارسان آمده است: «هَنی مَگیلین یک یکِ شاران / تا زنده کَریم آیین ایران» یعنی؛ هنوز یکایک شهرها را برای زنده کردن آیین ایران می‌گردیم. (کلام دوره‌ی بهلول) و یا: «چَنی ایرمانان مَگیلیم هَردان / مَکوشیم پَری آیین کُردان» یعنی؛ به همراه درویشان، آواره‌ی بیابان‌ها شده‌ایم و برای ترویج آیین کردان کوشش می‌کنیم. (کلام دوره‌ی بابا سرهنگ) آموزه‌های آیین یاری مبتنی بر چهار اصل «راستی»، «پاکی»، «نیستی» و «زدا» است. ارکانی که در عین شباهت با اصول و پایه‌های دیانت زرتشتی، کاملاً روشن و غیر قابل تأویل‌اند. (راستی به معنای پرهیز از هرگونه کزی و دروغ و ریا؛ پاکی به معنای پاکیزگی و طهارت ظاهر و باطن؛ نیستی به معنای مبارزه با نفس و دور افکندن هویت‌های ساختگی و ذهنی؛ و بالآخره، زدا به معنی یاری رساندن به نیازمندان و شکیبایی در برابر سختی‌های زندگی.) در این رابطه، کلام‌ها در متون مقدس یارسان بسیارند، از جمله: «یاری، چوار چوون باوری و جا/ راسی و پاکی، نیستی و زدا» یعنی: یاری چهار چیز است که باید آنها را به جا بیاوری: راستی، پاکی، نیستی و زدا. (کلام شیخ امیر) آیین یاری را «شاه خوشین» و یارانش در قرن چهار و پنج هجری در بین ساکنان اطراف رودخانه‌ی سیمَره پایه‌گذاری کردند و در قرن هفت و هشتم هجری «سلطان سَهاک» و یارانش آن را در بین ساکنان اطراف رودخانه‌ی سیروان تکمیل و ترویج نمودند.

مکتب تنبور صحنه

از ویژگی‌های مکتب تنبور صحنه، می‌توان به

• تاثیرات موسیقی در اجتماع (تاثیر موسیقی بر مردم و عجین بودنشان با مقام‌های تنبور چه در زمان تولد و چه در زمان مرگ، چه در زمان غم و چه در زمان شادی، حضوری شگرف در اجتماع در طی سالیان دراز بوجود آورده که نوعی روزمره‌گی اجتماعی در زندگی پدیدار شده. برای مثال: مقام "لامی هی لامی" را به میمنت تولد می‌نوازند و مقام "فانی فانی" را موسیقی پرواز روح و رخت بستن از این دنیا. در زمان غم و اندوه و طلب همت از درگاه باری تعالی، مقام "هانای فریاد رس داود" را زمزمه می‌کنند و در وقت خوشی و شادکامی مقام "شادی هی شادی" را با شوق و اشتیاق اجرا می‌کنند.

• نوآوری در اجرای دقیق و یکنواخت مقام‌ها (که تکامل این مهم به ظهور گروه تنبورنوازان صحنه با حضور اساتید برجسته تنبور ایران انجام شد).

• یکی دیگر از ویژگی‌های این مکتب، شهری بودن و در مسیر عبور و مرور است که همین، موجبات گردش افکار و سلیقه شده، آبادی‌های اطراف شهر صحنه (قزوینه، جیحون آباد، همت آباد، کنگرشاه، بکتر، دهمرادخان) زادگاه استادان برجسته این حوزه می‌باشد که محل پیدایش تفکر و نظرهای موسیقایی بوده و به دلیل مرکزیت شهر و جمعانه‌های صحنه تاثیرات بارزی از لحاظ گوناگونی تبدلات اندیشه‌ای و موسیقایی بر این مکتب لحاظ شده است. {مانند مباحثه و مجادله درباره هر موضوعی، که سبب، به کمال رسیدن و پختگی آن می‌شود و به این دلیل است که ما شاهد تعدد شیوه نوازندگی در این حوزه هستیم و می‌بینیم که از یک تفکر واحد تبعیت می‌شود اما با حفظ نظر و امانت داری بر آن مهم هر بار بیان و زبانی دیگر به کار می‌رود. همین تعدد سلیقه و اندیشه باعث شد که استادان این دیار در دل همین ماجرا و با آگاهی بر اصل، به گونه‌ای بنیانگذار باشند. همانند استاد خداوردی صحنه، اولین سازنده نامی ساز تنبور پاشنه‌ای چَمَنی یا تَرکه‌ای که شاید برای اولین بار شاهد ساخت اینگونه تنبور در تاریخ هستیم، درویش امیر حیاتی، نخستین تنبورنوازی که توانست اشعار فارسی را بر روی قطعاتی به آهنگسازی خود ایشان استفاده کند و در سال ۱۳۳۹ برای نخستین بار به رادیو رفت و آهنگی به نام (علی گویم علی جویم) خواند و نواخت و مردم آن سامان برای اولین بار ساز تنبور را به صورت گسترده در رادیو شنیدند، سید امراالله شاه ابراهیمی برای اولین بار در سال ۱۳۵۳ گروه تنبورنوازان صحنه را تشکیل دادند که در سال ۱۳۵۴ اولین کنسرت گروه نوازی را در تالار رودکی اجرا کردند و پس از آن برخی از اعضای گروه، خود به تشکیل گروه‌های دیگری همت گماشتند که گروه تنبورنوازان شمس به سرپرستی کیخسرو پورناظری و گروه تنبورنوازان باباطاهر به سرپرستی سید خلیل عالی نژاد در این زمره‌اند.

آقا سید نصرالدین خاموشی جیحون آبادی روایتگر مکتب تنبور صحنه

شخصیتی که احوال، افکار، گفتار و کردار والای ایشان در اینجا بیان می شود، یکی از گوهرهای درخشان گنجینه ی یاری و موسیقی مقامی تنبور بوده اند. در سال ۱۳۴۵ ه.ق زندگی را از روستای جیحون آباد که از توابع شهرستان صحنه (کرمانشاه) می باشد آغاز می کند. آقاسید نصرالدین زبان و فرهنگ کُرد را به خوبی می شناخت. ایشان زندگی خود را وقف تنبور، یارسان و دوستداران اینان کرده بود. تسلط بسیاری به مقام های تنبور یارسانی و ید طولایی در کلام خوانی یاری داشته، بطوریکه از مکتب این عارف ربانی و سالک طریق یار، اساتید فراوانی تربیت شده اند از جمله استادان زنده یاد: حسین روحتافی، سید قدمیار حسینی، سید ایاز قزوینه ای، بابا غلام همت آبادی، سید عظیم ارژنگ، درویش امیر حیاتی، عبدالمحمد شربتی و ... آقا سید نصرالدین مقام ها را نزد پدر خود سید نورالدین، گرد آورده بود. گروهی نیز عقیده دارند به علت جایگاه معنوی و کشف کراماتی که از ایشان مشاهده نموده بودند، مقام های معرفی شده توسط ایشان، شاید اصل مقام هایی بوده است که در دوره های شاه خوشین و سلطان سحاک نواخته شده و گویی که اصل آن مقام ها به ایشان الهام شده بوده. بیش از این نمی توانیم به گذشته ی دورتر برگردیم و سرچشمه های کهن این مقام ها را کشف کنیم. باری آقا سید نصرالدین خاموشی جیحون آبادی در اوج سربلندی، پس از روشنی بخشیدن به موسیقی مقامی تنبور در سال ۱۳۲۸ جان به جان آفرین تسلیم کردند.

سنگ مزار استاد خداوردی صحنه واقع در روستای پیرسراب |

استاد خداوردی صحنه

ایشان اهل روستای پیرسراب واقع در شمال شهرستان صحنه که در اصطلاح محلی به روستاهای واقع در این منطقه خدابندلو گفته می شود بوده اند. از زمان دقیق ولادت ایشان اطلاع دقیقی در دست نیست، تنها و طبق سنگ آرامگاه ایشان که در قبرستان قدیمی روستای پیرسراب واقع است ایشان فرزند استاد محمد ابراهیم تجار می باشند و وفات ایشان در زمان اواخر سلسله قاجار رخ داده است.

استاد خداوردی به عنوان قدیمی ترین چهره سازنده تنبور مکتب صحنه شناخته می شوند. نام ایشان برای کهن تنبورنوازان و پیشکسوتان عرصه این ساز، نامی بسیار آشناست که با برخی روایات و اسناد به جا مانده از ایشان و بزرگانی نظیر: حضرات شاه تیمور، سید فرج الله شاه ابراهیمی و شیخ نظرعلی جناب در ارتباط بودند.

استاد خداوردی احتمالاً اولین سازنده ای بوده اند که مبادرت به ساخت تنبور پاشنه ای چمنی یا ترکه

ای نموده اند و شاید ما برای اولین بار شاهد ساخت اینگونه تنبور در تاریخ ساخت این ساز هستیم.

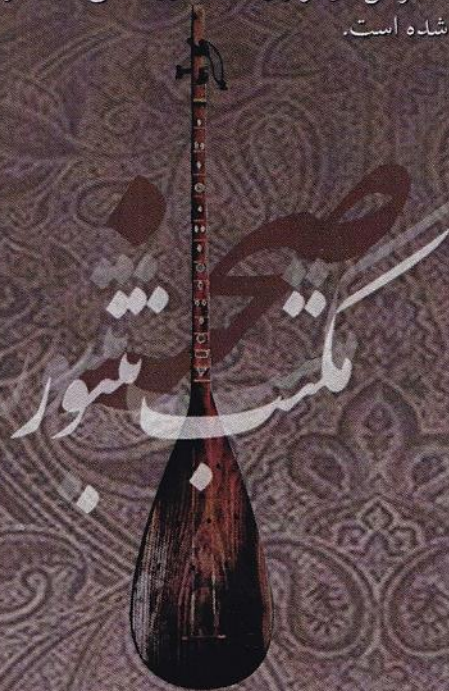
از تعداد معدودی از تنبورهای ایشان که به جا مانده و در میان خانواده های سادات بزرگ، مردم و یا جمخانه های قدیمی شهر صحنه نگهداری می شود می توان پی به نبوغ اعجاب آور ایشان در عرصه ساخت این ساز برد که جز با اعتقاد و ایمان قلبی و با توجه به ابزارآلات ساخت و امکانات بسیار محدود آن روزگار میسر نبوده است.

برروی دسته برخی تنبورهای به جا مانده از ایشان، شاهد صدف کاری به وسیله استخوان یا صدف دریایی هستیم که خود شاهد ذوق هنری این استاد گرامی می باشد.

رامتین کاکاوندی

زاده ۲۵ مرداد ۱۳۶۹ آهنگساز، پژوهشگر موسیقی، نویسنده و نوازنده است. وی علاوه بر تنبور و دف که ساز تخصصی اش می باشد در نواختن سه تار، عود، تار و چند ساز دیگر هم تبحر دارد. وی موسیقی را با آموزش در نزد استاد سید خلیل عالی نژاد شروع کرد. از این هنرمند تا کنون آلبوم های «پلی بسوی خورشید»، در چارچوب موسیقی مقامی تنبور، «آمد ندید برفت»، در چارچوب موسیقی سنتی، «یادگار روزگار تار»، در چارچوب موسیقی سنتی، «مرئو»، در چارچوب موسیقی کلاسیک، «ضرب آهنگ»، در چارچوب موسیقی مقامی دف، و کتاب های «شیوه نوین آموختن دف»، از دوره مقدماتی تا متوسطه، «مروارید مست بیداری»، «قطعه برای تار و سه تار»، «خوف دره خاموش»، «قطعه برای سه تار»، «هفتاد و دو مقام تنبور آوانویسی مکتب تنبور صحنه»، «همزاد هم رنگ هراس دوتوازی دف، دوره عالی در ژانر وحشت» منتشر شده است.

قیمت با CD: ۸۰,۰۰۰ تومان

انتشارات موسیقی عارف

مرکز موسیقی بتهوون شیراز